

Sygn. akt I C 1117/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 sierpnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSO Bożena Chłopecka

Protokolant: st. sekr. sąd. Paulina Bondel

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2022 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa B. P. i A. P.

przeciwko (...) Bankowi (...) S.A. z siedzibą
w W.

o zapłatę i ustalenie

I. ustala, że umowa pożyczki hipotecznej nr (...)(...) z dnia 15 czerwca 2007 roku zawarta między powodami B. P. i A. P., a pozwaną (...) Bank (...) S.A. w W. jest nieważna;

II. zasądza od (...) Banku (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz B. P. i A. P. solidarnie kwotę 35 510,12 zł /trzydzieści pięć tysięcy pięćset dziesięć złotych 12/100/ wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty;

III. ustala, że pozwana w całości ponosi koszty postępowania, z tym, że ich rozliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt IC 1117/19

UZASADNIENIE

W pozwie z 10 kwietnia 2019r. B. P. i A. P. wnieśli o:

- 1) zasądzenie od (...)P. S.A. z siedzibą w W. na ich rzecz kwoty 35.510,12 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, wskutek uznania za nieważną pożyczki hipotecznej nr (...) z 15 czerwca 2007r. waloryzowanej kursem franka szwajcarskiego,
- 2) ustalenie, że umowa w/w pożyczki hipotecznej jest nieważna,
- 3) zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w wysokości 34 zł.

Powodowie zgłosili także żądanie ewentualne (k-2-113).

(...) S.A. z siedzibą w W. wniosła o oddalenie powództwa w całości. Pozwana zakwestionowała roszczenie co do zasady i co do wysokości, podniosła zarzut przedawnienia roszczenia (k-147-222).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

Strony zawarły 15 czerwca 2007r. umowę pożyczki hipotecznej, której celem było finansowanie zakupu przez powodów działki rolnej. Powodowie zawarli umowę jako konsumenci. Zawarcie umowy zostało poprzedzone wypełnieniem wniosku kredytowego, w którym powodowie jako walutę kredytu wskazali CHF.

Na podstawie umowy pozwany bank zobowiązał się oddać do dyspozycji powodów kwotę 89.385,47 CHF (§ 2). W § 5 zapisano, że pożyczka jest wypłacana w walucie polskiej na finansowanie zobowiązań w kraju. Do wypłaty stosuje się kurs kupna dla dewiz (aktualna tabela kursów) obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego. Powodowie otrzymali od pozwanego banku kwotę 198.802,22 zł.

Z § 13 wynikało, że pożyczka będzie spłacana w miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych. Spłata miała być dokonywana w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty pożyczki lub raty w walucie wymiennej, w której udzielona jest pożyczka według obowiązującego w (...) SA w dniu wymagalności, kursu sprzedaży dla dewiz (aktualna tabela kursów).

Z zapisów umowy wynikało, że bank pobiera odsetki od pożyczki w walucie pożyczki według zmiennej stopy procentowej, w stosunku rocznym. W treści umowy zastrzeżono, że pożyczkobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych, co oznaczało, że w przypadku wzrostu stawki referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie rata spłaty. Oprocentowanie pożyczki wynosiło 5,2283% w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR lub EURIBOR obowiązującej w dniu zawarcia umowy oraz stałej marży (§ 6,7 umowy).

Wypłata kwoty 198.802,22 zł nastąpiła zgodnie z zapisami umowy na wskazany przez pożyczkobiorców rachunek.

19 lutego 2014r. został zawarty aneks do umowy, na mocy którego pożyczkobiorcy mogą spłacać pożyczkę w walucie CHF.

Od 1 sierpnia 2007r. do 2 stycznia 2019r. powodowie dokonali spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w wysokości 234.312,34 zł, czyli o 35.510,12 zł więcej aniżeli wynosi kwota wypłaconej powodom pożyczki.

Umowa zawarta została przez strony z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umownego, bez możliwości negocjacji jej treści. Swoboda wyboru strony powodowej ograniczała się jedynie do możliwości jej zawarcia bądź odmowy zawarcia na warunkach przedstawionych jednostronnie przez pozwany bank. Przedstawiciel banku przedstawiał ofertę pożyczki w CHF jako korzystną i popularną wśród klientów. Powodowie byli zapewniani, że rata kredytu będzie niższa niż w przypadku kredytu w walucie polskiej. Powodowie zostali poinformowani o ryzyku zmian kursów walutowych i ryzyku zmian stóp procentowych.

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie w/w dokumentów złożonych przez strony w toku postępowania w postaci: umowy pożyczki hipotecznej (k-20-28), historii spłaty pożyczki (k-34-37), harmonogramu spłat pożyczki (k-38-39), wniosku o udzielenie pożyczki (k-189-194), oświadczenia o ustanowieniu hipoteki (k-195), aneksu do umowy (k-200), przelewu (k-205), informacji o ryzyku kursowym i ryzyku stopy procentowej (k-206-222). Sąd oparł ustalenia faktyczne o zeznania świadków K. L. (k-373-376) i D. B. (k-366-370), a także o przesłuchanie powodów (k-441-442). W opinii biegły P. B. wyliczył wysokość dokonanych przez powodów nadpłat na kwotę 78.777,17 zł (od 08.2007r. do 01.2019r.), przy założeniu, że umowa jest nieważna (k-339-348).

Sąd rozważył co następuje.

Powództwo jest w całości zasadne.

Sąd ustalił, że przedmiotowa umowa zawarta została z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umowy. Strona powodowa nie miała żadnego wpływu na treść umowy, szczególnie w zakresie jej postanowień, które uznane są za abuzywne. Bank wykazał natomiast, że poinformował jedynie pożyczkobiorców o możliwości zaciągnięcia zobowiązania w walucie polskiej, ale również – już po wyborze pożyczki denominowanej kursem waluty obcej – o ryzyku kursowym oraz mogących z tego tytułu wzrosnąć miesięcznych ratach. Ponadto z treści zawartej umowy

wynika, że powodowie zawarli umowę jako osoby fizyczne celem zakupu nieruchomości. Nie budzi więc wątpliwości fakt, że powodowie w niniejszej sprawie posiadają status konsumentów.

Zgodnie z art. 353¹ § 1 k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Zaś zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.).

Zdaniem sądu powołane przez stronę powodową zapisy umowy w zakresie mechanizmu denominacji do CHF mogą zostać uznane za niedozwolone. Klauzule te przyznają wyłącznie bankowi prawo do dowolnego przerzucania odpowiedzialności za ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty na stronę powodową. Przede wszystkim konstrukcja indeksacji znajdująca się w umowie powoduje możliwość narzucenia przez bank wysokości kwoty podlegającej zwrotowi, a w konsekwencji i wysokości odsetek, a więc głównych świadczeń powodów. Ustalenie ich wysokości wiązało się bowiem z koniecznością odwołania się do kursu walut ustanawianych w wewnętrznej, dowolnej i nieznanej stronie powodowej tabeli kursów banku. Takie klauzule wskazywane są jako abuzywne z uwagi na nieokreślony i nieobiektywny miernik, według którego następuje ostatecznie określenie wysokości zobowiązania pożyczkobiorcy, które jest niemożliwe do przewidzenia i obliczenia w chwili zawarcia umowy (tak w postanowieniu SN z 21 lutego 2018r., I CSK 628/17). Jednocześnie zaznaczyć należy, że nie ma znaczenia dla dokonywanej oceny to, w jaki sposób bank ustalał kurs w trakcie wykonywania umowy i jaka była relacja kursu banku do kursu rynkowego.

Z uwagi na uznanie przez sąd abuzywności klauzul waloryzacyjnych, konieczne stało się dokonanie analizy ewentualnych skutków prawnych, do których prowadziłoby wyeliminowanie ich z umowy stron. Zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c., postanowienia te nie wiązałyby strony powodowej i to od momentu zawarcia umowy pożyczki. Powyższe powoduje, że postanowienia te stają się bezskuteczne wobec strony powodowej. Powstaje też w związku z tym problem, czy można w tym zakresie uzupełnić umowę innymi postanowieniami. W orzecznictwie wielokrotnie potwierdzano, że nie istnieją przepisy o charakterze deklaratoryjnym, którymi można by w ten sposób uzupełnić powstałe braki w umowie. W ocenie sądu nie jest także możliwe utrzymanie umowy w pozostałym zakresie (tzw. „odfrankowanie” umowy), albowiem uczyniłoby to umowę niemożliwą do wykonania.

W ocenie sądu zostały spełnione przesłanki pozwalające na uznanie nieważności przedmiotowej umowy. Uznając, że powołane przez stronę powodową klauzule są abuzywne, bezskuteczne i nie wiążą strony powodowej, umowa jako sprzeczna z przepisami prawa jest nieważna na podstawie art. 58 k.c., a bez wyeliminowanych postanowień jej wykonanie nie jest możliwe. Powodowie posiadają interes prawny w żądaniu ustalenia ich sytuacji (art. 189 k.p.c.), albowiem nie przysługują im inne środki ochrony, a w szczególności wytoczenie innego rodzajowo powództwa – w stosunku do ich realizacji z pozwanym bankiem na przyszłość – czy skierowanie sprawy do rozpoznania w innym rodzaju postępowania.

Przesłankowe ustalenie nieważności umowy ma ten skutek, że strony nie są nią związane i od początku nie były. Są więc zobowiązane zwrócić sobie wzajemnie to, co już świadczyły na rzecz drugiej strony umowy wzajemnej. Powodowie żądali zasądzenia 35.510,12 zł z uwagi na nadpłatę poczynioną przez powodów ponad kwotę udostępnionego im kapitału. Jeśli więc powodowie na 2 stycznia 2019r. spłacili cały wypłacony im kapitał, to pozwany bank pozostaje bezpodstawnie wzbogacony względem powodów i winien zwrócić świadczenie mu nienależne. Powodowie powoływali się na art. 405 k.c., zgodnie z którym, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W myśl zaś art. 410 § 1 i 2 k.c., przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której

świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Sąd wskazuje w tym miejscu, że nie podzielił zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powodów. Przepis art. 120 § 1 k.c. utożsamia początek biegu przedawnienia z dniem, w którym roszczenie stało się wymagalne. Sąd wskazuje, iż podziela w tym miejscu pogląd wyrażony w treści uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 4 lipca 2019 roku, sygn. akt I C 269/19, utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 października 2020 roku, sygn. akt XXVII Ca 2083/19, zgodnie z którym zarzut przedawnienia strony pozwanej nie mógł odnieść oczekiwanego skutku, albowiem odnosił się do roszczenia nieistniejącego, tj. roszczenia które w ogóle nie powstało, albowiem opóźnienie w spełnieniu świadczenia nastąpiło dopiero z dniem, w którym dłużnik został skutecznie wezwany do wykonania zobowiązania. Sąd Okręgowy słusznie bowiem zważył w tym miejscu, iż mając na względzie, że zobowiązanie do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia ma charakter bezterminowy (por. uchwałę SN z 6 marca 1991 r., sygn. akt III CZP 2/91), celem wyznaczenia dnia wymagalności świadczenia trzeba odnieść się do art. 455 k.c. Postawienie zobowiązania bezterminowego w stan wymagalności następuje w rezultacie wezwania dłużnika przez wierzyciela do zapłaty, a zatem wezwanie to przekształca dotychczasowe zobowiązanie w terminowe. Przed skierowaniem wezwania do zaspokojenia należności dłużnik nie pozostaje w opóźnieniu, w związku z czym nie sposób uznać, iż doszło do powstania roszczenia. Analogiczna sytuacja zaszła, w ocenie Sądu, w okolicznościach niniejszej sprawy. Zważyć bowiem należy, iż powodowie dochodzą od pozwanego banku zwrotu kwot uiszczonych tytułem nienależnego świadczenia w związku z nieważnością umowy pożyczki. Przedmiotowe roszczenie bez wątpienia ma charakter bezterminowy (zob. – powołana powyżej uchwała SN), w związku z tym zważyć w konsekwencji należało, iż zgłoszony zarzut przedawnienia nie zasługiwał na uwzględnienie.

O odsetkach za opóźnienie sąd orzekł od 10 kwietnia 2019 roku do dnia zapłaty, o co wnosili powodowie w pozwie. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma bowiem charakter bezterminowy. Zgodnie z regulacją art. 455 k.c., jeśli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (powodowie wezwali bank do zapłaty w piśmie z 12 marca 2019r.). O odsetkach Sąd orzekł zatem na podstawie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

W pkt III sentencji wyroku Sąd ustalił, że pozwany ponosi koszty procesu na podstawie art. 98 k.p.c., przy czym Sąd pozostawił szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.